

Sukupuoli

Sukupuoli

Julkaistu 31.1.2019

Kaikille lapsille annetaan syntyessä henkilötunnus, johon merkitään myös hänen juridinen eli laillinen sukupuolensa. Sukupuoli päätellään vauvana sukuelinten perusteella.

Juridisia sukupuolia on Suomessa tällä hetkellä vain kaksi. Monissa kulttuureissa ympäri maailman tunnetaan enemmän kuin kaksi sukupuolta. Kolmas juridinen sukupuoli on käytössä esimerkiksi Kanadassa, Nepalissa, Australiassa, Uudessa Seelannissa, Pakistanissa, Intiassa ja Maltalla.

Juridisen sukupuolen lisäksi kaikilla ihmisillä on sukupuoli-identiteetti, eli kokemus omasta sukupuolesta. Kun ihmisen oma sukupuolikokemus vastaa syntymässä määriteltyä sukupuolta, puhutaan cissukupuolisuudesta. Kun taas ihmisen kokemus omasta sukupuolestaan ei vastaa lapsena muiden toimesta määriteltyä sukupuolta, puhutaan transsukupuolisuudesta. Miehen ja naisen lisäksi ihminen voi olla sukupuoleltaan esimerkiksi muunsukupuolinen tai sukupuoleton.

Joskus ihmisen sukupuolta ei voida määritellä yksiselitteisesti tytöksi tai pojaksi hänen kehonsa perusteella. Silloin puhutaan intersukupuolisuudesta. Intersukupuoliset voivat kokea sukupuolekseen miehen, naisen, muunsukupuolisen, intersukupuolisen, sukupuolettoman tai jotain muuta.

Sukupuoliroolit muuttuvat jatkuvasti

Arjessa näkyvin osa sukupuolta on sen sosiaalinen puoli: kuka minä olen, miten muut näkevät minut, mihin ryhmään kuulun ja miten sukupuoleni määrittää paikkani maailmassa?

Aikojen saatossa sukupuoleen on liitetty paljon ajatuksia siitä, minkälaiset ammatit, harrastukset ja itseilmaisu ovat sallittuja eri sukupuolille. Käsitykset siitä, mikä on millekin sukupuolelle sopivaa, ovat kulttuuri- ja aikasidonnaisia ja ne muuttuvat kulttuurin muuttuessa.

Lastenvaateosastolle vilkaistessa yksi oletus on selvä: tytöt tykkäävät vaaleanpunaisesta ja pojat sinisestä. Kuitenkin vielä sata vuotta sitten vaaleanpunainen nähtiin poikamaisena värinä ja vaaleansininen tytöille sopivana. Nykyään korkokenkiä pidetään naisten vaatteena, kun taas 1700-luvulla ne olivat erityisesti rikkaiden miesten suosiossa. Nykypäivänä hame nähdään yksinomaan naisille varattuna vaatekappaleena, mutta siitä ei ole kauaakaan, kun housujen käyttöä pidettiin sopivana vain miehillä. Aikanaan naisilla ei ole ollut oikeutta äänestää vaaleissa, kun taas nykyään on itsestään selvää että kaikilla aikuisilla ihmisillä on äänioikeus.

Sukupuoliin liittyvät oletukset ja odotukset eivät rajoitu vain vaatteisiin, vaan myös siihen miten eri sukupuolten kehot nähdään. Nykyaikana meidän kulttuurissamme esimerkiksi naiseuteen liittyy odotuksia siitä, että naisen kehon tulisi olla karvaton – siitä huolimatta että naistenkin kehossa kasvaa luonnostaan karvoja. Miesten odotetaan olevan lihaksikkaita ja naisten hoikkia. Usein myös ajatellaan, että tytöt ovat luonnostaan tunteellisempia kuin pojat ja pojat taas rohkeampia ja riehakkaampia kuin tytöt.

Tällaisia käsityksiä tulee vastaan esimerkiksi mainoksissa ja viihteessä sekä ihmisten puheissa. Mediassa ei myöskään ole paljoa esimerkkejä muunsukupuolisista tai sukupuolettomista ihmisistä. Meidän kulttuurissamme käsitys, että sukupuolia on vain kaksi, onkin hyvin yleinen.

Ennakkokäsityksistä huolimatta ihmisillä on tosielämässä hyvin erilaisia kehoja, taipumuksia, kiinnostuksenkohteita ja tarpeita sukupuolesta riippumatta.

Kaikkien sukupuoli on yksilöllinen

Kaikki me koemme ja ilmaisemme sukupuoltamme tai sukupuolettomuuttamme omalla tavallamme. Sellaisetkin ihmiset, jotka ovat samaa sukupuolta keskenään, kokevat sukupuolensa aina hieman eri tavoin.

Yksi mies saattaa tuntea itsensä miehekkääksi pitäessään huolta perheestään, toiselle tärkein tapa ilmaista mieheyttä on harrastus. Kolmannelle miehekkyyys ei ehkä ole lainkaan tärkeää - myös miehet voivat olla feminiinisiä. Jotkut naiset nauttivat esimerkiksi meikkaamisesta, toisia se ei kiinnosta. Yksi nainen saattaa kokea, että hänen naiseuteensa liittyy herkkyyys ja pehmeys, toinen saattaa liittää omaan naiseuteensa voiman ja rohkeuden ja kolmannelle kenties kaikki nämä piirteet ovat osa hänen naiseuttaan.

Siinä missä muutkin tytöt, myös transsukupuoliset tytöt (eli syntymässä pojiksi määritellyt tytöt) saattavat olla supernaisellisia tai sitten poikatyttöjä. Transsukupuoliset pojat (eli syntymässä tytöiksi määritellyt pojat) saattavat haluta ilmaista itseään maskuliinisesti, feminiinisesti tai jollain muulla tavalla, aivan kuten kaikki muutkin pojat. Muunsukupuolisuuskään ei automaattisesti tarkoita sitä, että muunsukupuolinen ihminen tahtois näytää androgyniä, vaan muunsukupuolisiakin on kaiken näköisiä.

Mitä sinulle tarkoittaa olla tyttö, poika, muunsukupuolinen, mies, nainen, sukupuoleton tai jotain muuta? Ilmennätkö sukupuoltasi tai sukupuolettomuuttasi vaatteilla, elekielellä tai puhutavalla? Koetko, että harrastuksesi tai kiinnostuksenkohteesi ovat liitoksissa sukupuoleesi? Saatko sukupuolestasi iloa ja hyvää oloa tai tuntuuko se joskus rajoittavalta? Oletko törmännyt julkikiisiin tai fiktiivisiin hahmoihin, joiden sukupuoli-ilmaisu tuntuu samaistuttavalta?

Kaikilla on oikeus ilmaista omaa sukupuoltaan itsensä näköisesti

Joskus ympäristö voi reagoida negatiivisesti siihen, että ihmisen itseilmaisu tai kokemus poikkeaa sukupuolinormeista. Poikaa saatetaan kiusata, mikäli hän on ujo ja lempeä tai jos hän haluaisi meikata. Samoin jotkut saattavat kiusata tai arvostella tyttöä, mikäli hän ei ole kiinnostunut ulkonäöstään.

Muunsukupuolista ihmistä saatetaan kiusata jo pelkästään sen perusteella, että hän kertoo olevansa jotain muuta kuin mies tai nainen. Välillä transsukupuolista ihmistä ei uskota, kun hän kertoo omasta sukupuolestaan tai pyytää ihmisiä käyttämään nimeä, jonka on valinnut itselleen.

Kiusaaminen ja sukupuolikokemusten vähättely on ehdottomasti väärin. Kaikilla on oikeus omaan tapaan ilmaista tunteita, omiin kiinnostuksenkohteisiin ja omaan tyyliin riippumatta sukupuolesta.

Ihmisen sukupuolen voi tietää vain yksi henkilö maailmassa: hän itse. Ulkopuoliset eivät voi koskaan varmasti päätellä toisten sukupuolta kehollisten ominaisuuksien, pukeutumistyylin, luonteenpiirteiden tai kiinnostuksenkohteiden perusteella.

Toisille oma sukupuoli ei ole lainkaan tärkeä asia. Toisille se taas on hyvin merkittävä osa omaa itseä. Kaikenlaiset kokemukset ovat hyviä ja tosia. Tärkeintä on löytää tapa olla ja elää itselle mukavalla tavalla sekä antaa muille tilaa löytää oma tapansa.

Ave Valojää

PsM, FM, seksuaalineuvoja

Joiku Rauhala

Lähteet

[Tyttöjen talo](#) [1]

[Poikien talo](#) [2]

[Transtukipiste](#) [3]

[Naisunioni](#) [4]

[Trasek ry](#) [5]

[Tietoa intersukupuolisuudesta](#) [6]

Lähde verkko-osoite: <https://nuortenlinkki.fi/tietopiste/tietoartikkelit/seksuaalisuus-ja-sukupuoli/sukupuoli>

Linkit

- [1] <https://tyttojentalo.fi/>
- [2] <https://poikientalo.fi/>
- [3] <https://transtukipiste.fi/>
- [4] <http://www.naisunioni.fi/>
- [5] <http://trasek.fi/>
- [6] <http://intersukupuolisuus.fi/>